

גח תשפ"א

מנחת השר

הגיונות במשנתו של הגרש"ר הירש זללה"ה

כח הציבור

א. חטא דור הפלגה לא התפרש בכתובים, ובאמת צריך ביאור מה היה חטאם שהרי עצם מעשה מגדל שראשו בשמים ודאי אינו חטא, גם לעשות שם אינו דבר פסול ביסודו.

ממה שנאמר 'וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל...' מבואר שכדי לראות במעשה זה חטא היתה צריכה התבוננות נוספת, כלומר המעשה עצמו לא היה בו משום חטא והיה צריך לבדוק את מטרתו וכוונתו. אכן מה היתה מטרתם בבנין זה.

ב. כמה רמזים להבנת הענין נוכל לדלות מן הכתובים: ראשית, חטא זה היה מכח קיבוץ הכלל ומטרה משותפת לכולם, ושורשו בכך שהיו שפה אחת ודברים אחדים, גם העונש והפתרון לחטא היה פיזורם ובלבולם. שנית, הם 'מצאו' בקעה בארץ שנער, מציאה לעולם באה אחר חיפוש וחיפוש הוא תמיד ממוקד מטרה. שלישית, מהו פירוט הכתוב בחומרי הבניה שלהם 'הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה, ותהי להם הלבנה לאבן והחימר היה להם לחומר', האם לא די בעצם בנית הבנין כדי לבאר חטאם. ורביעית, הם הצהירו שכוונתם לעשות להם שם, בפני מי יהיה שם זה, הלא הם היו הכלל כולו.

ג. כח היחיד הוא מוגבל משני סיבות: היחיד מסוגל לעשות אך לפי טבעו ותכונותיו כך שכל מה שיעשה יהיה חסר את השלמות הכלל אנושית, ועוד, היחיד עתיד למות ואין עיתותיו מספיקים להשלים את מעשיו.

לא כן הציבור, יש בו את השלמות שבמכלול הכוחות והטבעים האנושיים, והוא לעולם אינו מת אלא מוסיף ומפתח את מה שלא היה בכח הדור שלפניו לעשות.

ד. התקבצות הכלל לעשייה משותפת היא ברכה, כל יחיד פועל למען מטרה ובשילוב כוחות תיעשה המטרה המשותפת בשלימות יתירה.

כל זה בתנאי שאכן הקיבוץ והריבוי מטרתם להעצים את כוחו של היחיד ולא להאפיל עליו, אם תהיה מטרת הכלל להתעלם ממטרות היחיד וליצור לעצמם מטרה שהפרט יהיה משועבד לה בהתעלם מצרכיו הוא, או אז יהיה עוול גדול בקיבוץ זה דווקא בשל הצלחתו הברורה של הכלל מול היחיד.

ה. בהתקבצות דור הפלגה היתה מטרה סמויה של 'נעשה לנו שם', סבורים היו בחטאם שאם אמנם היחיד שאין לו את הכוח והגבורה הציבורית קורא בשם ה' מתוך חולשתו ועובד כל חייו למען מטרת כבוד ה', הכלל בכוחו המרוכז והתמידי יוכל לפרוק מעליו את עולו של ה' ולהתנער ממטרותיו של היחיד, וכך יעשה הוא שם לעצמו נגד הבורא שמעליו והיחיד שמתחתיו.

לשם כך בקשו הם בקעה אשר בה המגדל יהיה ללא סיוע טבעי של האדמה המגביהה את הבנין, כמו כן לא יהיו בה אבנים אשר יקלו על הבונים את מלאכתם, אלא הם בכוח הציבור

ילבנו את הלכנים לחומר שהם אבני הבנין, מחימר העשוי בדרך כלל רק לדיבוק האבנים, ואף חומרי הבעירה היו חסרים בה עד ששרפו לשריפה מכל הבא ליד ולא רק מחומרי בעירה.

בפעולות אלו הם רצו לבטאות שכציבור בעל כח הם אינם זקוקים לטובות הבורא וממילא גם לא לחובותיו.

ו. גישה סמויה זו גרמה להם לזלזל בפרט עד כדי זלזול בחייו, ומנגד להעריך את מטרותם המשותפת עד כדי מתן חשיבות רבה לכל לבינה בו.

'אם נפל אדם ומת לא היו שמים את לבם עליו ואם נפלה לבינה היו יושבים ובוכים, אוי לנו אימתי תעלה אחרת תחתי'. (פרקי דר"א כד).

הוא אשר ירד ה' לראות בבנין זה, האם הוא נולד על מנת לשרת את מטרות היחיד שהם גם מטרות הבורא, או שמטרתו היא לעשות שם לבונו על חשבון מטרות היחיד ונגד מטרות הבורא.

ז. קיבוצים רבים נעשו ונעשים במהלך הדורות וכוחם רב, אין ביכולת היחיד מה שביכולת הציבור, אך חובה על הציבור לקדם בכוח רב עוצמה זה את מטרותיו הבסיסיות של היחיד שהם מטרות הבורא, ולא חלילה להתנהג בשכרון כוח ולדרוס את צרכי הפרט, ובכך להתנגד גם לרצון הבורא המטיב לכל יחיד ויחיד.